

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קעב

ערב שבת קודש
פרשת ויגש
 ח' בטבת התשע"ז

יוצא לאור על ידי
 צעירי אגודת חב"ד באה"ק

לאחר פלג המנחה. וכשאין נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים. תחנון, 'אבינו מלכנו', קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים. הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיצא בזה] אי אפשר לפעול זאת – על-כל פנים יהררו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה'³³.

תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין³⁴, יש להתחיל ערבית כך שיגיעו בשעת צאת הכוכבים לקריאת שמע, ולפחות – שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת שמע בזמנה.

יום שישי

ט"ו בטבת

יום חמישי בלילה, אור ליום שישי: סוף זמן קידוש לבנה³⁵ – בשעה 11:14.

(33) לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות קודש במקום שאפשר).
 (34) כמובן, אין לאחר תפילת ערבית משר-זמן לאחר צה"כ, שהרי תמיד יש כאלה שקשה עליהם התענית, ואכן במוצאי תענית התפלל הרבי ערבית די מוקדם. אך מאידך אין להקדים ללא צורך, וראה במטה אפרים ס' תר"ב סכ"ט.
 (35) והפעם, כיוון שגם הי"ח שעות הנוספות בדיעבד ע"פ החתם סופר מסתיימות בשקיעת החמה של עש"ק, אין אפשרות לאחר יותר.

עלות הסעודות שהיו אוכלים היום²⁹.
תפילת מנחה: "בשעה מאוחרת"³⁰. סדרה: וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נה, ו - נו, ח), ומברך אחר כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, תפילת שמונה עשרה³¹.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'יהיו לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו³², רק באם התפילה היא

(29) והטעם, כדאיאט בספרים [מטה משה ס' תשנ"ו, אליה רבה ס' תקס"ו, ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה.

(30) ספר המנהגים עמ' 48 ובהערה (מלקוטי דיבורים כרך א עמ' 216. ושם: "לא אחרי השקיעה, אלא בשעות המאוחרות, למשל בשעה 8 בשבעה עשר בתמוז ובשעה 7 בתשעה באב" והוא לערך עד כחצי שעה לפני השקיעה שם). וזאת ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדמו"ר ז"י ס' קכט ס"א), שבתענית "שאין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה". אם כי במניין של הרבי התפללו תמיד בשעה 3:15.

(31) לוח כולל חב"ד.
 (32) שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו' בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו – לוח 'דבר בעיתו'. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שהם רגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שזהו פי' 'סמוך' שבגמ' הנ"ל, ע"ד 'סמוך למנחה'. וראה ילקוט יוסף – מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי גבריאל הל' בין המצרים פי"ג ס"ו וש"נ), ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובאו בספרים הנ"ל שם דעות אודות אמירת הש"ץ "או"א, ברכנו..." לפני הזמן הראוי לנ"כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ"כ, ראה בשו"ע אדמו"ר ז"י ס"ס קכט מהרמ"א שם.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' בטבת ה'תשע"ז - ט"ו בטבת ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' בטבת	הלי אישות פרק כ-כב.	הלי גזילה ואבידה פרק ז.	מ"ע ריב.
ש"ק	ט' בטבת	פרק כג-כה.	פרק ח.	מ"ע ריב.
א'	י' בטבת	הלי גירושין... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ט.	מ"ע רכב.
ב'	י"א בטבת	פרק ד-ו.	פרק י.	מ"ע רכב.
ג'	י"ב בטבת	פרק ז-ט.	פרק יא.	מל"ת שנו.
ד'	י"ג בטבת	פרק י-יב.	פרק יב.	מל"ת שנו.
ה'	י"ד בטבת	פרק יג. הלי יבום וחליצה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יג.	מל"ת שנו. מ"ע רטז.
ו'	ט"ו בטבת	פרק ג-ה.	פרק יד.	מ"ע ריז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחה חממה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ח' בטבת	4:37	5:25	5:48	6:50	9:13	11:47	12:17	4:50.8	5:17
ש"ק, ט' בטבת	4:37	5:26	5:48	6:50	9:13	11:47	12:17	4:51.6	5:18
א', י' בטבת	4:37	5:26	5:48	6:50	9:13	11:48	12:18	4:52.4	5:19
ב', י"א בטבת	4:38	5:26	5:48	6:50	9:13	11:48	12:18	4:53.2	5:20
ג', י"ב בטבת	4:38	5:26	5:48	6:50	9:14	11:48	12:18	4:54.1	5:20
ד', י"ג בטבת	4:38	5:26	5:48	6:50	9:14	11:49	12:19	4:54.9	5:21
ה', י"ד בטבת	4:38	5:26	5:48	6:50	9:14	11:49	12:19	4:55.8	5:22
ו', ט"ו בטבת	4:38	5:26	5:48	6:50	9:14	11:50	12:20	4:56.7	5:23

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ויגש	4:15	5:31	4:29	5:32	4:18	5:30	4:33	5:34
ויחי	4:21	5:36	4:35	5:38	4:24	5:35	4:39	5:40

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מול: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

מצוק¹² / איל מלך¹³ / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אבן הראשה / איל מלך / אבותי כי בטח¹⁴ / איל מלך / זכור רחמיך¹⁵ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו¹⁶ / משיח צדקך / איל רחום שמך¹⁷ / עננו ה' עננו¹⁸ / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני¹⁹ / 'אבינו מלכנו' הארוך²⁰, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר'²¹] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

(12) בבית האחרון של פיוט זה, נדפס "גְּלָהּ" (בקמץ) לשון עבר) לי טובו", ולכאורה, כיוון שזאת בקשה, צ"ל "גְּלָהּ" לשון עתיד), וכן הוא בסידורים: יעב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תצג) ואוצר התפילות (ח"ב עמ' 106).

(13) וצ"ל בו "כמו שהודעת", כנדפס בסידורי 'תהלת ה' הישנים (ולא 'כהודעת' כנדפס במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד), וכך נשמע בבירור מהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת.

(14) פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוז הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף הפיוט חוזרים את כל חרוזי הראשון (הערה 4 בליקוט טעמים ומקורות ה"ל), אך במראות-קודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל חרוזי הראשון בין בית לבית.

(15) סידור תהלת ה' עמ' 347. וצ"ל בו "מקדנו בישועתך" בלא ו', כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.

(16) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבוני ולא עד בכלל. אחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון. מדלגים "או... אשמנו... סרנו...". כיוון שכבר אמרו זאת בסדר התפילה (ס' המנהגים עמ' 53). ו"א שהרבי היה מדלג גם "הרשענו ופשענו".

(17) כשעבר הרבי לפני התיבה, היה אומר תמיד "למען אמיתך ת' בקמץ, למען בריתך" ת' בקמץ וכן ככולם ('סליחות' החדשות, הוצאת קה"ת אה"ק, וכנסת אדה"ז ב'הושענא, למען אמיתך").

(18) בנוסח 'עננו' צ"ל: "רך לְרַצוֹת" (אג"ק ח"ב עמ' קסב, ודלא כנדפס בסידורים ובסליחות, גם בחדשים). באמירת "עננו" מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בנקודותיים (:), דלא כמנהג העולם ('אוצר מנהגי חב"ד, אלול-תשרי, עמ' כח).

(19) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

(20) כולו יחידו ש"ץ וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו). בסידורי תורה-אור ותהלת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: וזויות ה' שבא והי' בשורוק, וכ"ה בלוח התיקון לסידור תר"א, נ"י. תש"א. ואילו במחזור השלם מהשנים תשל"ג-ה: זכיות ה' בקמץ והי' בחיריק, וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך זך א' בסופו, ועוד.

(21) ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'גדיל תורה' ברוקלין, גליון נח עמ' קלו.

קריאת התורה: קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים²². מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה²³. קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם - יעלה²⁴. את הפסוקים: "שוב מחרון אפך..."/ "ה' איל רחום... ונקה", "וסלחת לעוננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומר הקורא בתורה²⁵. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור²⁶. בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'²⁷. ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים ב' כה, א"ג. ירמיה לט, א. נב, ד"ה. יחזקאל כד)²⁸.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי

(22) ספר-המנהגים שם. וש"נ.

(23) שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' ק). במשנ"ב סי' ק הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א סי' ט' רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שאול-ומשיב תנינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

(24) לוח כולל-ח"ב בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

(25) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

(26) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

(27) לוח כולל-ח"ב, צום גדליה, ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (בניגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה', שם אין הפסק בין "בשם" ל"ה") הוכיח הראב"ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא 'שה' קרא, וכ"ד החוקוני, הספורנו ועוד, ואילו התרגומים, רש"י (לפי הרא"ם) והאברבנאל מירשו ממשנה קרא (ע' בתורה שלימה עה"פ), וכבר כתב הרב, שחייבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא

אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (לקוטי-שיחות כרך טז עמ' 572). אמנם באבודרהם 'סדר תפילות התעניות ופירושו' (בדפוס ירושלים תשכ"ג ס"ע רנא) כתב זאת בקשר לתפילה, וסיים 'ורוב ההמון טועים בזה'. ולמעשה לפי הנהגה, כשאומרים 'איל מלך', שסיימו הוא בלשון הפסוק, מסיים הש"ץ 'בשם ה' בהפסק בין 'בשם ל"ה', ואילו כשאומרים 'איל-ארך אפיים' מסיים 'בשם ה' (ושם נאמר) ללא הפסק, וכן נהג הרבי כש"ץ. וע"ע.

(28) ע"פ המובא בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 בקשר ל"ז בתמוז ות"ב.

ע"פ הספר 'הלכות ומנהגי חב"ד'

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ט' בטבת

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז),¹ לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז).²

יום ראשון

עשרה בטבת

תענית ציבור.³ מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר.⁴ השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השניה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתייה.⁵ קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים.⁶

(1) 'התועדויות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

(2) כך קרא הבעל-קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנידפסים שם הם כמנהגי ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קריאת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת.

(3) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטי שיחות כרך כה עמ' 267. כרך ט"ו עמ' 420 הערה 78 וש"נ).

ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות – לקוטי שיחות כרך כה עמ' 464.

(4) [לפי הגר"ח נאה, בת"א – 4:26] סידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

(5) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף החיים שם סי' ק' אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזוהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

(6) ראה משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק ה, כף החיים שם סי' ט ונטעי גבריאל בין המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ. ביור בזה נדפס ב'התקשרות' גיליון

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בכית הכנסת אף רק שלושה מתענים".⁷ ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'.⁸

סליחות:⁹ אומרים אותן בעמידה,¹⁰ ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומן אחרי נפילת אפים, בסדר דלהלן:¹¹ אשמנו / אל ארך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה

תת"ו.

(7) ספר המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק או"ח סי' תקס"ו ולשר"ת שלו שער המילואים ס"ח. בשו"ת שם דן לומר עננו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשעור" האמורים שם, ובפסקי דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף באג"ק כ"ק אדמו"ר חט"ז עמ' שיג ובהנהגותיו ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד – הובא בס' לקטי יושר] (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

(8) משנה ברורה סי' תקס"ו ס"ק ג.

(9) סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 356. אם חלה ברית-מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן ב' ימי המשחה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ויודי כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמו"ר סי' קלא ס"ז, נדפס בסוף ח"א עמ' 357). לעניין אבינו מלכנו, חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בהסכמת הרבי בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשולחן-הגיליון לפני 'למנצח יענך'. וצ"ע שבס' 'שיחות קודש' תשמ"ח ח"א עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה תשמ"ח ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. 'התקשרות' גיליון

(10) מובא מס' קיצור של"ה.

(11) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

אלפי שנות השקעה בחינוך

למרות שילדים פטורים ממצוות, מוטלת על הוריהם מצוות "ושיננתם לבניך", על הוריהם מוטל החיוב לחנכם – "ושננתם לבניך" • באופי החינוך מתבטא תחושת החסר של ההורים כלפי עצמם • כשרוצים לבנות 'בית חומה', צריך לוודא שהיסודות חזקים – שהוא יבנה על יסודי התורה והמצווה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא-דורנו

הנ"ל),⁶ ולכן קבעו שבזמן קריאת שמע של שחרית, שאז השמש זורחת, יכריזו ויודיעו שהקב"ה הוא "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום (שלום בין שני הפכים) ובורא את הכל", הן את הטוב והן את הרע. והכוונה בזה היא – כמו שכתוב⁷ "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב", וגם את ההיפך, "את המות ואת הרע", כדי שיהיה "ובחרת בחיים"⁸, והיינו, שהכוונה בכריאת עניינים בלתי-טובים, "בורא רע", היא – כדי שיהיה "עושה שלום", שהוא עניין הפיכת הרע לטוב, ובלשון הזהר:⁹ "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו".

2. ועל פי זה מובן גם הטעם שהתורה ניתנה בעולם הזה הגשמי דווקא:

איתא בגמרא¹⁰ שהמלאכים טענו "תנה הודך על השמים"¹¹, דכיון שהתורה היא "חמודה גנוזה", יש לתת אותה למלאכים כמו שהם בשמים. ועל זה היה המענה "למצרים ירדתם... אב ואם יש לכם...".

(6) ראה פי' 'עיון תפלה' בסידור 'אוצר התפלות' בברכת 'יוצר אור'. "אוצר ישראל" (אייענשטיין) ערך "אחדות השם" (שתי רשויות), וערך "טובה".

(7) נצבים ל, טו.

(8) נצבים ל, יט.

(9) ח"א ד, א.

(10) שבת פח, ס"ב ואילך.

(11) תהלים ח, ב.

א. דובר לעיל (במאמר¹) שעל פי המבואר בתורה, הנה כל העולמות, עד למעלה מעלה, הם "בית חומה גדול" (כלשון רבינו הזקן²), דהיינו, בית אחד, כיון שכולם נבראו על ידי הקב"ה.

כלומר: אף על פי שבעולמות יש חילוקים מן הקצה אל הקצה, מעומק תחת ועומק רע, שהם העניינים הבלתי-רצויים, ועד לתכלית הקדושה, שכללותם הוא עניין התורה ומצוות, מכל מקום, אין לחשוב שישנם שתי ממשלות ח"ו, כדאיתא בגמרא³ "אמר ההוא אמגושא... מפלגך לעילאי...". מפלגך לתתאי כו", אלא הקב"ה הוא "יוצר הכל", וכפי שקבעו לומר בכרכות קריאת שמע בבוקר: "עושה שלום ובורא את הכל", וכלשון הכתוב: "עושה שלום ובורא רע".

והטעם שקבעו זאת בכרכות קריאת שמע בבוקר דווקא⁵ – לפי שעובדי עבודה זרה שהיו במלכות פרס טענו, ש"יהיה בוקר" שייך לממשלת הטוב, ואילו "יהיה ערב" שייך לממשלת השטן (שזה הוא עניין אמונת השניות, וכדברי האמגושא

(1) פ"ב (לעיל [תו"מ כרך כה] ע' 4 ואילך).

(2) תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך).

(3) סנהדרין לט, א.

(4) ישע' מה, ז.

(5) ראה ברכות יא, ריש ע"ב וברבינו יונה שם. טושו"ע ואדה"ז או"ח רסנ"ט.

תשובה לכולם

הוספה מיוחדת בתורה, תפילה וצדקה

כללות עניין התענית ("מדרכי התשובה") נדרש מכל אחד ואחד מישראל - מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציץ ושואב מימיך":

גם יהודי שהוא בבחינת "ראשיכם שבטיכם", גדול שבגדולים - הנה למרות היותו במעמד ומצב ד"כל ימיו בתשובה" (כמבואר בזוהר שזוהי מדרגת הצדיקים), הרי כאשר מגיע "יום רצון לה" (יום התענית), אומרים לו שנדרשת ממנו עבודת התשובה באופן נעלה יותר.

ולאידך - גם יהודי פשוט, "חוטב עציץ ושואב מימיך", ביכולתו (ובמיוחד - כאשר ישנה נתינת כוח מיוחדת ד"בהמצאו" ו"בהיותו קרוב") לשוב אל ה' ("הרוח תשוב אל האלוקים גו") ולהיות בגלוי בדרגת "צדיק" ("עמך כולם צדיקים") המבטל את כללות עניין הגלות, ומביא את הגאולה על-ידי ביאת משיח.

ומכיוון שכללות עניין התשובה (דיום התענית) שייך לכל אחד ואחד מישראל - לכן, גם המעשה בפועל הבא כתוצאה מעניין התשובה [שהרי התשובה עניינה על העבר וקבלה טובה על להבא, בנוגע למעשה בפועל, ש"המעשה הוא העיקר", ולכן, תיכף ומיד לאחרי שמקבל על עצמו הרי הוא מתחיל לעסוק בזה בפועל ממש] - הוספה מיוחדת ביום התענית בכל ג' הקווין שעליהם העולם עומד, תורה עבודה (תפלה) וגמילות-חסדים - הרי זה עניין השייך לכל אחד ואחד מישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציץ ושואב מימיך".

ג' עניינים אלו (תורה, תפילה וצדקה) הם עניינים השייכים לכל אחד ואחד מישראל בשווה, ולכן, קיום ג' עניינים אלו על-ידי כל בני ישראל מדגיש ש"כל ישראל חברים", ויתירה מזו: אחדות ישראל.

ובפרט שבג' עניינים אלו (תפילה, תורה וצדקה) מודגש עניין האחדות:

תפילה - "כעבדא קמי מריה", ביטול והתאחדות עם ה' אחד. תורה - תורה אחת לכולנה.

וצדקה - חיבור ואחדות בין עני ועשיר (ב' קצוות), ועד ש"יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית", זאת אומרת, אף-על-פי שעל-פי תורה הרי הבעל הבית הוא הנותן והמשפיע לעני (שהרי הוא מקיים את מצוות הצדקה), הנה ביחד עם זה גם העני הוא בבחינת נותן ומשפיע לבעל הבית ("העני עושה עם בעל הבית"), שבזה מורגש כללות עניין האחדות.

ומכיוון שהחטא העיקרי שהביא לגלותנו זה הוא - היפך העניין דאהבת ישראל [אננם "מפני חטאינו (לשון רבים) גלינו מארצנו", אבל אף-על-פי כן, החטא העיקרי הוא - העדר וחסרון ("חטא" - מלשון חיסרון) העניין דאהבת-ישראל], כדאיתא בגמרא (יומא ט, ב) "אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קיצם", וחטאם היה - "שנאת חנם" (כמפורש שם בגמרא) - הרי מובן שביטול סיבת הגלות נפעל על-ידי ההוספה באהבת-ישראל ואחדות-ישראל (היפך העניין ד"שנאת חנם"), שעל-ידי זה מתבטל בדרך ממילא כללות עניין הגלות.

(משיחת עשרה בטבת ה'תשמ"ג, 'תורת-מנחם - התוועדות' ה'תשמ"ג, כרך ב עמ' 764-765 - בלתי מוגה)

והמענה על זה - על דרך המענה על טענת המלאכים שהתורה תינתן בעולם שכולו טוב, שבמקום כזה לא מתבטאת מעלתם של בני ישראל שמקיימים את רצונו של הקב"ה מבלי להתפעל מכל הניסיונות, שדוגמתו הוא גם החילוק בין הזמן שבית המקדש היה קיים לזמן הגלות:

בזמן הבית, כאשר "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"¹⁷, וכל אחד מישראל היה יכול לראות הנסים בעיני בשר - לא יפלא שבכואו מבית המקדש עבד את הקב"ה וקיים רצונו כדבעי; החידוש הוא - כאשר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו"¹⁸, ושם ממלא יהודי את רצונו של הקב"ה, ואינו מתפעל מכך שהגוי מתנהג באופן אחר,

וכאשר היצר הרע אומר לו שאם לא יערוך "התחרות" ("קאָמפּעטישן") עם הגוי, אזי לא יוכל להשיג פרנסתו, ובמילא, לא יוכל ליתן צדקה, ולא יוכל להחזיק ישיבות ובתי-כנסיות, ואז תחרב היהדות כולה... - יודע הוא שטענה זו היא בבחינת "הבה נתחכמה לו"¹⁹ של פרעה מלך מצרים, וכדאיתא במדרשי חז"ל²⁰ "נתחכם לאלקיהם של ישראל", והיינו, שפרעה רצה להוציא מבני ישראל את עניין ה"אלקות" שאליו הם קשורים,

ועל דרך זה בנוגע לכל הטענות של היצר הרע, אפילו כאשר מתלבש בלבוש ארוך של משי ("אָ לאַנגע זשופיצע")²¹, באומרו, שכוונתו בהטענה שצריך לוותר על רצונו של הקב"ה אינה אלא כדי שלאחרי כן יוכלו לקיים את רצונו של הקב"ה בתוקף יותר - הנה על זה אומרים לו ש"מצוה הבאה בעבירה"²² היא היפך דרכו של הקב"ה, ו"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"²³, היינו, שכאשר שומע לפיתויי היצר ועובר עבירה, אזי "אין מספיקין בידו" (אין מניחים אותו, על ידי זה שמזמינים לו מניעות והסתרים שלא יוכל) למלא אחר כך מה שהבטיח לו היצר

יצר הרע יש ביניכם".

ולכאורה: הרי רצונם של המלאכים בתורה היה (לא כפי שהיא בגשמיות העניינים, אלא) כפי שהיא ברוחניות העניינים. ואם כן, שייך גם אצל המלאכים העניין ד"אב ואם" ברוחניות - על דרך "ושנתם לבניך אלו התלמידים", והיינו, שכאשר המלאך מקבל פקודה או השפעה ממלאך שלמעלה הימנו, הרי זה בדוגמת העניין ד"אב ואם". ועל דרך זה בנוגע לשאר ענייני התורה.

ואף על פי כן, משמעות המענה למלאכים "אב ואם יש לכם כו" הוא - שצריך להיות אב ואם בגשמיות דווקא.

וההסברה בזה (על דרך המדובר לעיל במאמר¹², וכן הוא גם באותיות פשוטות):

היכן בא לידי ביטוי קיום רצונו של הקב"ה מבלי הבט על הקשיים והניסיונות הכרוכים בדבר - אין זה בעולמות העליונים, בעולם המלאכים, כי, המלאך אינו צריך להלחם עם מישהו בכדי לקיים שליחותו של הקב"ה, ובמילא, אין זה "קונץ" - ואין זו ראייה - שמציית להקב"ה בכל עצמותו ומהותו;

עניין זה מתבטא דווקא כאשר באים לעולם הזה, במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם", "ערות הארץ"¹³, ו"יצר הרע יש ביניכם" - יצר הרע שמסית ומדיח על ידי כל מיני טעמים והסברות מדוע לא להתנהג על פי הוראת התורה.

ג. [.] וזהו גם הטעם על כללות עניין הגלות:

כיון שהקב"ה הוא "א-ל רחום וחנון"¹⁴, והוא עצם הטוב¹⁵ - נשאלת השאלה: למה הוצרך לשלוח את בני ישראל בגלות שיתייגעו שם - הלא טוב יותר כמו בזמן שביהמ"ק היה קיים, שאז היו כל העניינים בקלות, והיו רואים בעיני בשר שכאשר "בחוקותי תלכו" אזי ירדו "גשמיכם בעתם", וכמסופר בגמרא במסכת תענית¹⁶ "שירדו להם גשמים . . עד שנעשו חטים ככליות כו".

17) אבות פ"ה מ"ה.

18) נוסח תפלת יו"ט.

19) שמות א, יו"ד.

20) סוטה יא, א. שמו"ר פ"א, ט. הובא בפרש"י עה"פ.

21) ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 327. וש"נ.

22) ברכות מז, ב. וש"נ.

23) יומא פה, ב (במשנה).

12) פ"ד ואילך (לעיל ע' 6 ואילך).

13) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.

14) תשא לד, ו.

15) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה (ד"ה מספרי

הח"ן).

16) כג, רע"א.

להסיר ההעלמות מעל הנשמה

כדי להצליח עם הזולת יש להקדים עבודה עם עצמו

כאשר פוגשים יהודי [פגישה שבוודאי אינה במקרה אלא לשם כוונה ותכלית] שלעת עתה אינו מקיים תורה ומצוות – צריכים (רק) להסיר ממנו את הדברים המעלימים ומסתירים על נשמתו, ואז מתגלית נשמתו, התקשרותו עם הקב"ה, ובמילא, יתחיל לקיים תורה ומצוות, הנחת תפילין, שמירת שבת, וכיוצא בזה.

כדי להצליח בעבודה עם הזולת צריכה להיות תחילה העבודה עם עצמו, וכשיפעל בעצמו, אזי יפעל גם על הזולת. וכל זה נעשה גם צינור להצלחה בכללות החיים בכל המצטרך לו.

(משיחת פורים תשי"א, כרך א, עמ' 322 – בלתי מוגה)

כאשר הנהגתו כדבעי, כל ענייניו הם קדושה

מצד הבריאה היו כל העניינים באופן של קדושה, ולולי חטא אדם הראשון לא היה חול, שהרי נאמר ויניחהו בגן עדן כו', ורק עלידי החטא, וכתיב וגם את העולם נתן בליבם, ולכן כשנעשה האדם חול נעשה גם ימי בראשית חול. ולזה הוא עבודת האדם – לתקן ימי החול כו" [מאמר ד"ה זכור את יום השבת לקדשו תרכ"ו לאדמו"ר מהר"ש].

ועל־דרך זה בנוגע לעבודתו הפרטית של כל אחד ואחד מ ישראל שנקרא "עולם קטן" – שצריך לידע שכל העניינים מצד עצמם הם ענייני קדושה, ואין הדבר תלוי אלא בהנהגתו, שכאשר הנהגתו תהיה כדבעי, אזי כל ענייניו הם ענייני קדושה, ובמילא, נעשים כל העניינים בנקל, ללא העלמות והסתרים, כיוון שמתבטלים לגמרי מפני הקדושה [כמבואר בתניא ש"כל הקליפות בטלים ומבוטלים והיו כלא היו ממש לפני ה', כדכתיב כו", ומביא ד' פסוקים, כנגד ג' קליפות הטמאות וקליפת נוגה]; וכאשר הנהגתו אינה כדבעי, אזי נעשים ענייניו עובדין דחול.

(משיחת שבת פרשת וארא תשי"א, חלק ראשון, עמ' 187 – בלתי מוגה)

"לצאת מעצמו" – כולל בענייני קדושה

"מ'דארף ארויסגיין פון זיך און ווערן אן אנדערער" [=צריך לצאת מהגדרים ולהיות אדם אחר] – כל אחד ואחד לפי עניינו. ולדוגמה: ישנם החושבים שכאשר יוצאים לרחוב עם זקן לא מקופל, או שהעניבה אינה במקום המתאים כפי נימוסי המדינה, אזי אינם בגדר אנושי...

– "דארפן זיי ארויסגיין פון זיך!" ועל־דרך זה בכל אחד ואחד לפי עניינו, כולל גם בעבודה בענייני קדושה, בלימוד התורה וקיום המצוות, שגם בעניינים אלו צריכה להיות היציאה ממצויאותו, "ארויסגיין פון זיך און ווערן אן אנדערער".

(משיחת פורים תשי"א, כרך א, עמ' 325 – בלתי מוגה)

הרע בתחילת הפיתוי.

ד. וזהו גם מה שנאמר²⁴ "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא יבנה עיר שוא שקד שומר":

כאשר רוצים לבנות "בית חומה גדול", בתי־כנסיות ובתי־מדרשות וישיבות – אין בכך "תירוץ" שבגלל זה יכולים לוותר על גניבה וגזילה וכיוצא בזה, בגלל שאחר כך ייתן צדקה, מעשר או חומש או אפילו יותר, עבור עניינים טובים, שכן, "אם ה' לא יבנה בית", לא יועיל בנין הלבנים!... הבניין צריך להיות בנוי על יסודי התורה והמצוה, "והוכן בחדס כסא"²⁵, ואז גדלים משם "זרע ברך הוי"²⁶, שמתפארים בהם ואומרים "ראו גידולים שגידלתי".

ועל דרך זה בנוגע לכללות עניין הצדקה – שלא מספיקה הנתינה לצדקה, ונתינה בריבוי, כיון ש"שקולה צדקה כנגד כל המצוות"²⁷, אלא יש ליתן עבור עניינים כאלו שהקב"ה מעיד עליהם שהם ענייני טובה וקדושה.

ואז מתקיימת גם הבטחתו של הקב"ה "עשר בשביל שתתעשר"²⁸ – שלא זו בלבד שעל ידי נתינת הצדקה לא יחסר אצל הנותן, אלא אדרבה, שיתוסף אצלו כמה פעמים ככה.

ועד כדי כך, שאף על פי שנאמר²⁹ "לא תנסו את ה' אלקיכם" (ויש מוני המצוות שמונים זאת במניין המצוות³⁰), ישנו יוצא מן הכלל – עניין הצדקה, שעל זה מבקש הקב"ה "ובחונני נא בזאת גו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די"³¹, היינו, שכאשר נותנים צדקה באופן טוב ועבור דברים טובים, אזי משפיע הקב"ה "ברכה עד בלי די" לנותן ולכל בני ביתו, ובכל ענייניהם.

ה. והנה, כשם שנתבאר לעיל שהמבחן והניסיון

24) תהלים קכו, א.

25) ישעי' טו, ה.

26) שם סא, ט.

27) חסר קצת (המו"ל).

28) תענית ט, רע"א. וש"נ.

29) ואתחנן ו, טז.

30) ראה דרך מצוותיך (לבעהמ"ס פרשת דרכים) ח"ב לרמב"ם סי' סד.

31) מלאכי ג, י"ד. וראה תענית שם.

של בני ישראל הוא בהיותם למטה מטה בעולם הזה דווקא – כמו כן המבחן והניסיון אצל בני ישראל גופא הוא בקטנים שביניהם, שהם הילדים, שעל ידם בוחנים את מדת ההתקשרות להקב"ה: ידוע פתגם העולם, שטבע ההורים, שכאשר מרגישים שחסר אצלם בעניין מסוים, רצונם להבטיח את ילדיהם שלא יבואו לטעות שהיתה אצלם.

ובנוגע לענייננו: אין לך אדם השלם, כך, שכל אדם חסר אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות. וכאן רואים מה רוצה האדם לפעול אצל ילדיו:

אם מניחים את הדגש על היגיעה וההשתדלות בחינוך הבנים והבנות שיגדלו להיות יותר רוחניים וטהורים וטובים ומקושרים בתורה ומצות – הרי זו הוכחה שההורים מרגישים בעצמם מה שחסר להם ברוחניות;

אבל כאשר מניחים את הדגש בחינוך הבנים והבנות על השאיפה להרוויח יותר כסף, ובמילא יש צורך במקצוע טוב, ונימוסים טובים, ולכן, כבר מקטנותו צריך לידע שהעניינים³² והגרביים צריכים להיות באותו צבע... – הרי זו הוכחה שההורים אינם מרגישים מה שחסר להם ברוחניות; איכפת ולוחץ להם ("זיי קוועטשט") שבחשונם בבנק אין מספיק אפסים למספר הדולרים כפי שהיו רוצים!...

וזהו הטעם שעל פי תורה מדגישים את גודל החשיבות וההכרח דחינוך הבנים והבנות, ועד כדי כך, שאף על פי שהקטן מצד עצמו אינו מחוייב במצוות, ואפילו החיוב שמצד חינוך מוטל על האב ולא על הקטן³³, מכל מקום, ישנו עניין היוצא מן הכלל – החיוב ד"ושננתם לבניך", תלמוד תורה, כמו שכתב הצמח צדק³⁴ (על יסוד דברי הרמב"ם³⁵ "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר") דכיון ש"בתלמוד תורה מחוייב האב מדאורייתא ללמוד את בנו... שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא".

ועניין זה מודגש החל מלפני אלפי שנים, במתן־תורה, שאז אמרו בני ישראל "בנינו ערבים

32) ראה גם תו"מ חכ"ב ע' 163. וש"נ.

33) ראה תו"מ חכ"ג ע' 41. וש"נ.

34) פס"ד – חידושים על הרמב"ם בתחלתו (שלט, א).

35) הל' ת"ת פ"א ה"ג.

וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו (מה, טו)

בזוהר (על הפסוק) נאמר, שנצנצה ביוסף רוח־הקודש והוא בכה על גלות עשרת השבטים (זהו ש"עלהם" חסר י' כתיב, לרמז על גלות עשרת השבטים), אך אחיו לא בכו, כי לא זכו להשראת רוח־הקדש. אמנם השכינה היתה צריכה לשרות על האחים, אך היא לא שרתה מפני שמכרו את יוסף ועל־ידי כך גרמו שנסתלקה שכינה מיעקב אביהם (ראה פרש"י בפסוק כז); לכן נענשו, מידה כנגד מידה ולא שרתה עליהם רוח־הקודש גם כשכבר נתוודע אליהם יוסף.

(ליקוטי לוייצחק כרך א' עמ' קצהקצו)

עשרה חמרים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

מטוב מצרים: מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו... (רש"י)

מנין ששלח לו יין?

"חמר" פירושו יין, כדכתיב (דברים לב), "ודם ענב תשתה חמר", ותירגם התלמוד הירושלמי – "מן הדא יהוון שתיין כוס דחמר". וכן נאמר (תהילים עה), "ויין חמר מלא מסך", ופרש"י – "יין חזק". ובלשון הגמרא – "חמרא" הוא גם חמור וגם יין. וכיוון ש"חמרים" כאן חסר כתיב (בלי ו'), רומז לנו הכתוב ששלח (נוסף לחמורים) גם יין ישן הנקרא "חמר".

(אור־התורה בראשית כרך ה עמ' 1976)

* * *

מצרים נמשלה לחמור, ככתוב (יחזקאל כג) "אשר בשר חמורים בשרם", וישראל נמשלו לגפן, ככתוב (תהלים פ) "גפן ממצרים תסיע". בזה ששלח יוסף חמורים טעונים יין הוא רמז לאביו שמצרים בטלים לישראל, ויכולו "לבררם", ככתוב (שמות יב) "וינצלו את מצרים".

(אור־התורה כרך ה עמ' 1976)

* * *

המפרשים כתבו, שהיין ששלח יוסף לאביו רומז ל"יינה של תורה", שזכו לה ישראל על ידי גלות מצרים. לפי זה יש להוסיף, שהחמורים אשר נשאו את היין רומזים שאדם חייב לקבל על עצמו עול תורה כחמור למשא, כנאמר (בראשית מט), "יששכר חמור גרם", ופירש רש"י, "סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד". זהו מה שנאמר (שם), "אוסרי לגפן עירה" – כדי לזכות ל"יינה של תורה" צריך אדם להיות כחמור למשא.

(אור־התורה כרך ה' דף תתקפט)

* * *

היין ששלח יוסף יש בו רמז לארבע הכוסות של חג הפסח, ו"בר ולחם ומזון" ג' לשונות אלו רומזים לג' מצות שעורכים בליל ה"סדר". יוסף רמז לאביו שבסופו של דבר יצאו בני־ישראל ממצרים ויחגגו את חג הפסח במצוה ויין.

– שהם ה"עמודים" שבזכותם ניתנה התורה לכל בני ישראל, וצריכים להשתדל שמ"גדיים" אלו יהיו "תיישים"⁴⁰, מנהיגי ישראל וגדולי ישראל בימים הבאים לקראתנו לשלום – יאמרו כולם יחדיו "לחיים", וכפי שהרבי בעל ההילולא היה אומר⁴¹, שמתוך שמחה, נעשית העבודה ביתר הצלחה וביתר מהירות, ובהרחבה והגדלה יתירה, ותהיה זו התחלה טובה, שמכאן ולהבא יוסיפו התמדה ושקידה בלימוד התורה ובהידור בקיום מצוותיה.

(קטעים מהתוועדות יו"ד שבט, ה'תשי"ט. תורת מנחם כרך כה עמ' 36-28)

בעדנו³⁶, ועוד לפני זה, קודם הירידה למצרים (התחלת הגלות הראשון), נאמר³⁷ "ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות", "לתקן לו בית תלמוד" (כפי שמביא רש"י ממדרש³⁸), ואז יכול לילך לגלות, ולולי זאת, אינו יכול לזוז מארץ ישראל, ו"מיימהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם"³⁹. וזוהי ההוראה של כל גדולי ישראל, ובמיוחד נשיאי חב"ד, שבכל מקום אליו באים בני ישראל, הן מתוך הרחבה והן מתוך מצור ומצוק, צריכים להתחיל לכל לראש בחינוך הבנים והבנות, כיון שזהו היסוד שעליו נשען בית ישראל.

1. (וסיים כ"ק אדמו"ר:)

כיון שנמצאים כאן בלי־עין־הרע ריבוי תלמידים קטנים ותלמידים גדולים,

36. שהש"ר פ"א, ד (א). תנחומא ויגש ב.

37. ויגש מו, כח.

38. תנחומא באבער, יל"ש עה"פ.

39. יומא כח, ב.

40. ראה ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב. ועוד.

41. ראה סה"ש תש"ז ע' 122. וש"נ.

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואיך לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני... ואל יחר אפך בעבדך (מז, יח)

כשניגש יהודה אל יוסף היה מוכן למלחמה, כנאמר במדרש (רבה) כאן – "ר' יהודה אומר הגשה למלחמה, כמה דאת אמר ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה".
יהודה היה מוכן לסכן את עצמו במלחמה כדי להציל ילד יהודי אחד, אשר הוא היה האחראי לשלומו – "כי עבדך ערב את הנער" (פסוק לב).
ללמדך: הורים, שהם האחראים לחינוכו של כל אחד ואחד מילדיהם, חייבים למסור את נפשם בעבור ילדיהם, כדי שהם יקבלו חינוך יהודי טהור.

(ליקוטישיחות כרך א פרשת ויגש עמ' 94-95)

* * *

"ויגש אליו יהודה" – כשיהודי ניגש אל "יוסף הצדיק" שבדורו לקבל ברכתו,
"ויאמר בי אדוני" – תחילה הוא מבקש שתיכנס בו השפעת הרוחנית של הצדיק, דבר המביא לידי קירוב וייחוד מסויים בינו לבין הצדיק. רק לאחר מכן,
"ידבר נא עבדך דבר" – הוא מבקש ברכה לעצמו בענייניו הפרטיים. אולם גם לאחר התקרבות זו עדיין הוא מרגיש את מיעוט ערכו לגבי הצדיק. לכן הוא ממשיך,
"ואל יחר אפך בעבדך" – על שהוא מבזבז זמנו של הצדיק ומטרידו בענייניו הפרטיים שהם בבחינת חסרי ערך לגבי הצדיק,
"כי כמוך כפרעה" – "פרעה" רומז למידת מלכותו יתברך (ראה זח"ב לד), וצדיקים דומים לבוראם; כשם שהקב"ה הוא תכלית הטוב והחסד והוא סובל כל בריותיו, כן גם הצדיק.

(מהתועדות כ"ק אדמו"ר, פרשת ויגש תשי"א)

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוארו (מה, יד)

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך: על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צוארו: על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (רש"י)

מדוע בכה יוסף על חורבן המקדשות שבחלקו של בנימין, ובנימין בכה על חורבן המשכן שבחלקו של יוסף, ולמה לא בכו כל אחד על חורבן המקדש שבחלקו שלו?
אלא: כשרואה אדם ש"המקדש" הרוחני של חברו "חרב" – עליו לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לחברו לתקן את הדבר. אך אם השתדלותו אינה נושאת פרי, עליו להצטער על מצבו הירוד של חברו ולהזיל על כך דמעה.
אולם, כאשר ה"מקדש" שלו חרב, אסור לו להסתפק באנחה ובבכייה, אלא עליו לעשות ולפעול במלוא המרץ לבנותו מחדש.

(ליקוטישיחות כרך י עמ' 148-150)

רק טרחה קטנה

העובדה שמישיח לא בא היא באשמתך!

הגם שכל אחד ואחד מישראל יודע שעליידי הירידה בגלות יהיה "ועבדי דוד נשיא להם" – מכל מקום הרי ידוע הפתגם שרוצים שיהיה הכול במזומן, שיהיה "דאלאי גלות" ויבוא "משיח נאו", ובינתיים אין רואים זה בגלוי במזומן.

אך העניין יובן על-פי מאמר אדמו"ר הזקן הידוע (שכבר נדפס (מאמרים הקצרים עמ' תג. וש"נ)), שאפילו אם צדיק אחד עושה תשובה מיד משיח בא, והרי אדמו"ר הזקן אינו נותן בזה שום הגבלות, וכל אחד ואחד מישראל יכול להיות צדיק תיכף ומיד, אם-כן, העובדה שמישיח לא בא, היא באשמתך, ואם כן זהו עניין המעות במזומן, כפשטות העניין. וכשאומרים שרוצים לראות המזומנים בכיס, הרי אין הכוונה שרוצים שיהיה בכיסו הלחם והמאכל שקונה על-ידי המעות, אלא שיהיו מעות מזומנים שיוכל לקנות בהם דבר מאכל, ואחר-כך קונה בהם לחם ונוטל ידיו ומברך ורק אחר-כך אוכלו, ועל-דרך זה הוא בענייננו, שיש בכיסו ובידו וביכולתו של כל אחד ואחד להיות צדיק ולעשות תשובה, ועל-ידי זה לקבל מיד את הגאולה, ואין צריך לזה שום עבודות, אלא הרי זה ברגעא חדא ממש... ואין צריך אלא טירחה קטנה לקחת את המזומן ולהביא על ידו את הגאולה וכו'.

וזהו תוכן נקודת כל העניינים ונקודת כל הנקודות, דנקודת כל העניינים היא שיהיה ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ונקודת כל הנקודות היא שעניין זה יהיה בפועל ממש ובקרוב ממש, בעגלא דידן.

(מאמר ד"ה "ויגש", שבת-קודש פרשת ויגש, ט' בטבת תשמ"ו. 'נורת-מנחם – התועדות' תשמ"ו, כרך ב, עמ' 254)

העולם תובע שכל יהודי יעמוד במצב של גאולה

דובר ועוררו כמה פעמים לאחרונה – שלפי הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, סיימו את כל ההכנות לגאולה, ועתה יש רק "להמשיך" את הגאולה בפועל לגשמיות וחומריות העולם (חומריות הנהפכת לגשמיות). בגלוי לעיני בשר.

... היום צריך רק לפקוח את העיניים ואז יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי כבר יעמוד במעמד ומצב של גאולה האמיתית והשלמה.

ויש לומר, שזה גופא הטעם מדוע רואים כיום שבני-ישראל יכולים לעמוד בענייני היהדות בכל התוקף וזקיפות הקומה ("בעה"ב/שקייט") גם על אומות העולם – ואין הדבר תלוי אלא ברצונם – שכן היות שעומדים תיכף לפני הגאולה, שאז יתגלה בפועל איך "ועבדי דוד נשיא להם לעולם", "וידעו הגויים כי אני ה'" – משום כך משתקף הדבר בפועל במצב דורנו, כהכנה המובילה מיד לגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו.

ולהוסיף שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שבד-בכד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ישנו גם ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", המגיע בסיוע ונתינת כוח של יוסף (שבדורנו). "כמוך כפרעה", (פרעה דקדושה) ד"אתפרעו ואתגליין מיניה כל נהורין".

(שבת-קודש פרשת ויגש, ז' בטבת תשנ"ב. ספר-שיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 25)

פרחים לשבת וליום־טוב

הפרח מסמל פריחה ושלמות בעבודת ה' • החסיד שקיבל 'ישר כח' מהרבי על היעדר פרחים בחתונת בתו • גם מדבר דומם צריך ליצור פרח • ומה נעשה עם עציצי הפרחים שהיו בבית הרבי לאחר הסתלקות הרבנית בשנת תשמ"ח?

נפתחים מלחלוחית המים וצריך לזיזר שלא ליתן מים אל כלי כדי להעמידם שם אלא יעמידם במים שהיו בכלי מכבר, ואפילו העמידם במים מבעוד יום אסור להוסיף עליהם מים בשבת ויום־טוב מפני שטורח לתקן כלי" – ויש בו גם ענין היופי, שמורה על שלימות העבודה.

אות הצטיינות

בכ"ח סיון תשמ"ג הסיק הרבי – מסיפור מטה אהרן – שמכל דבר בעולם הנמצא סביבו, גם דבר דומם, צריכים לעשות "פרח" (דבר של יופי) ביחס לענייני יהדות, תורה ומצוותיה, ועד שדבר זה גופא עושה פירות – "ויגמול שקדים" ובאופן של זריזות. ביום ו' דחגיהסוכות תשמ"ה ('התוועדויות תשמ"ה' כרך א' עמ' 327) השווה הרבי את האתרוג והלולב שנוטלים בחגיהסוכות ל'אות־הצטיינות' על הניצחון במלחמת היצר, וציין: "וכן הוא מנהג העולם – שנותנים בידיו של המנצח 'פרחים' וכיוצא־בזה".

דיי לבזבוז

כאשר נישאה בתו של הרב החסיד ר' משה יצחק העכט מניו־היוון, החליט הנ"ל כי בחתונה לא יהיו פרחים. מזכירו של הרבי – הרב ח.מ.א.

בשיחתו לתלמידות המסיימות – כ"ח סיון תשמ"ג ('התוועדות תשמ"ג' כרך ג' עמ' 1672) מתבטא הרבי:

וכמנהג ישראל במקומות רבים ליפות את הבית עם פרחים לכבוד שבת ויום־טוב... הרבי לא הצביע על מקור, אך נראה שיסוד הדברים במדרש ויקרא רבה פרשה כג פ"סקא וא"ו: "מה שושנה זו, מתוקנת לשבתות וימים טובים...". [המדרש שם ממשין: "כך ישראל מתוקנים לגאולת מחר"]. זאת בנוסף למה שמצינו במסכת שבת (לב, ב) בענין הדסים לבשמים – שני הדסים אחד (כנגד) זכור ואחד (כנגד) שמור.

תנועה של פריחה

בשבת קודש פרשת מקץ שבת חנוכה תנש"א ('התוועדויות תנש"א' כרך ב' עמ' 70 הערה 27) אומר הרבי:

להעיר ש"פרח" הוא מלשון פריחה, שנמצא תמיד בתנועה של צמיחה וגידול – ומטעם זה צריכה להיות זהירות יתירה בשבת בנוגע לפרחים ראה (לדוגמא) שולחן־ערוך אדמו"ר־הזקן אורח־חיים סימן שלו סעיף יח ["ענפי אילנות שהוכנו לתשמיש מבעוד יום בענין שיש תורת כלי עליהם ומותרים בטלטול כמ"ש בסימן שח מותר להעמידם במים בשבת ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם

(ומידי ספק לא יצאה שמועה זו אם מדוייקת היא).

פרחים בבית הרבי

הרה"ח ר' זלמן גורארי' – מידידי בית הרב – נהג לקנות בערב י"ד כסלו – יום נישואי הרבי והרבנית בשנת תרפ"ט – כלי כסף נאה ובו פרחים יפים לרבנית. בשנת תשמ"ח הגדיל לעשות כאשר קנה עץ גדול ומפואר והרבנית ביקשה להציב את העץ על אם הדרך המובילה מהכניסה אל החדר בו היו הרבי והרבנית יושבים בעת סעודת שבת – בספריה.

עם פטירת הרבנית הורה הרבי למשמש־בקודש הרה"ח ר' שלום דובער גאנזבורג למכור את כל העציצים והפרחים שהיו בבית בנמקו "אין מי שיטפל בהם – הם יתקלקלו ויהיו מכך זבובים", והוסיף: את הכסף תיתן לצדקה. זכות ראשונים – הוסיף הרבי – לאלו שנתנו את זה וכך נעשה ('בקודש פנימה', אשכנזי, עמ' 40).

*

באחד ממינוסי הנשים ב'770 בהם דיבר הרבי לפני נשי ובנות ישראל. בצאתו, הבחין בסלסלת פרחים שהוכנה עבורו, משך בכתפיו לסימן תמייה ופליאה, אך לפועל נטלה ויצא עמה את ביהמ"ד ב'770.

חדקוב נכח בחתונה והבחין באי־הימצאותם של פרחים בשולחנות.

כמה ימים לאחר־מכן קרא הרב חדקוב לחתן – הרה"ח ר' יעקב הכהן קפלון – ונתן לו יישר־כוח בשמו של הרבי על כך שלא היו פרחים. גם ההורים עצמם – הרה"ח ר' משה יצחק העכט ורעייתו – זכו לשמוע מהרבי ב'יחידות' שהתקיימה בימים שלאחרי החתונה "יישר־כוח שלא היו פרחים בחתונה". הסיבה לכך היא, מן הסתם, החיסכון בהוצאות החתונה.

וכך כתב הרבי בשנת תשל"א (הדברים התפרסמו בשעתו ב'בטאון חב"ד' כסלו תשל"א – ומשם באגרות־קודש' כרך ז' עמ' יא):

אם כן יעשוה בהקדם. ואין עניין בכלל לבזבוז מעות על הוצאות חתונה. והלואי שיזכו להראות דרך לאברכי אנ"ש שי' – אשר חתונה חסידותית היינו בהרחבה בכל ענינים הרוחניים והרחבה אמיתית, ויקר ממונם של ישראל להשתמש בו – לא בשביל להראות לפלוני שכאן היו פרחים גשמיים – יותר מאשר אצל פלוני וכיו"ב".

מתנה לניצול

סופר השואה אלי ויזל שהרבי עודד אותו להינשא ולהקים בית, סיפר כי ביום נישואיו זכה לקבל מחסיד חב"ד סידור־פרחים בשם הרבי

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והזכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי.ש. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120